

2023, 12 (2), 1196-1211 | Araştırma Makalesi

Mağcan Cumabayulı'nın Üç Şiirinde Doğu-Batı Sembolü

Yılmaz BACAKLI¹

Öz

Şiirler, içerisinde doğdukları dönemin düşünce ve duyu dünyasından 'edebî akım'lar marifetiyle etkilenir. Şiirin hem içeriğini hem tekniğini etkileyen akımlardan biri olan sembolizm XIX. asrın sonunda Avrupa'da ortaya çıkar. Bu akımın ortaya çıkışı hisleri yok sayan ve insanı meta noktasına indirgeyen realizme bir tepki olarak değerlendirilebilir.

Modern Kazak edebiyatının kurucularından Mağcan Cumabayulı Rus edebiyatı üzerinden tanıdığı sembolizm akımını şiirlerinde yaygın olarak kullanır. Rus sembolistlerinden etkilenen Cumabayulı, sembolizmi gerçeğe sırtını dönmek için kullanmaz. Bu edebî akım onda kuru bir taklit seviyesinde kalmaz. Şair, sembolizme Kazak edebiyatının karakterine uygun özgün bir hâl kazandırarak gelecek nesillere model olur. Zengin telkin ve çağrışım imkânlarıyla semboller, onun şiirinde gerçeğin okuyucu tarafından tüm boyutlarıyla hissedilmesini sağlar.

Şairin 'Ot/Ateş, Payğambar/Peygamber, Künşığıs/Doğu' başlıklı şiirlerinin merkezinde yer alan 'Doğu' sadece bir yön adı olarak kullanılmaz. Bu kavram, şair tarafından özgün bir içerikle yeniden inşa edilerek sembolleştirilir. Doğu; şiirlerde kişileştirilerek bir tutumun, duruşun, kültürün, düşüncenin temsilcisi hâline getirilir. Şiirlerde Batı ile temsil edilen ve dünyayı kana bulayan kötülük odaklarına karşılık Doğu, bu kötülük odaklarının bile iyiliği için çaba gösteren bir kültüre sahiptir. Bu kültürün sahipleri, yaşadıkları ataletin sonrasında yeniden dünyaya hizmet etmek için bir merhamet ve aydınlık mücadelesine girer.

Mağcan, dünyayı kasıp kavuran sömürgeci anlayışı Batı sembolü ile gözler önüne sererken çarenin de tarihi ve kültürü bakımından zulüm ve sömürüye hiç tevessül etmeyen Doğu'da olduğuna işaret eder. Onun şiirlerinde Doğu ile kastedilen yeni kültür coğrafyası daha çok Türk coğrafyasıdır. Tekniği ve içeriği yönüyle Kazak şiirinin modern örneklerinden biri olan üç şiirinde şair, çevresinde olup bitenlere karşı insanî ve millî bir tutum içerisindedir.

Anahtar Kelimeler: Mağcan Cumabayulı, Kazak Edebiyatı, Şiir, Sembolizm, Doğu, Batı.

Bacaklı, Y. (2023). Mağcan Cumabayulı'nın Üç Şiirinde Doğu-Batı Sembolü . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 12 (2) , 1196-1211 . <https://doi.org/10.15869/itobiad.1273270>

Geliş Tarihi	29.03.2023
Kabul Tarihi	29.06.2023
Yayın Tarihi	30.06.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğretim Görevlisi Bolu Abant İzzet Baysal üniversitesi, Türkiye, yilmazbacakli@ibu.edu.tr / ORCID:0000-0001-6128-5482

2023, 12 (2), 1196-1211 | Research Article

East-West Symbol in Three Poems of Magcan Cumabayuli

Yılmaz BACAKLI¹

Abstract

Poems are influenced by the world of thought and emotion of the period in which they were born, by means of 'literary movements'. Symbolism, one of the movements affecting both the content and technique of poetry, emerged in Europe at the end of the 19th century.

Magcan Cumabayuli, one of the founders of modern Kazakh literature, widely uses the symbolism movement he knows through Russian literature in his poems. Influenced by Russian symbolists, Cumabayuli does not use symbolism to turn his back on reality. Symbols with rich suggestion and connotation possibilities enable the reader to feel the truth in all its dimensions in his poetry.

'East', which is at the center of the poet's poems titled 'Ot/Fire, Payğambar/Prophet, Künşiğis/East', is not only used as a direction name. This concept is symbolized by the poet by reconstructing it with an original content. East; In poems, it is personified and made the representative of an attitude, stance, culture and thought. In contrast to the evil foci, which are represented by the West in the poems and smear the world with blood, the East has a culture that strives for the good of even these evil foci. The owners of this culture embark on a struggle of compassion and enlightenment to serve the world again after the inertia they have experienced.

Magcan, while revealing the colonialist understanding that ravaged the world, with the symbol of the West; points out that the solution is in the East, which has never resorted to oppression and exploitation in terms of its history and culture. In his three poems, which are modern examples of Kazakh poetry in terms of techniques and content, the poet has a humane and national attitude towards what is happening around him.

Keywords: Magcan Cumabayuli, Kazakh Literature, Poetry, Symbolism, East, West.

Bacaklı, Y. (2023). East-West Symbol in Three Poems of Magcan Cumabayuli . Journal of the Human and Social Science Researches , 12 (2) , 1196-1211 . <https://doi.org/10.15869/itobiad.1273270>

Date of Submission	29.03.2023
Date of Acceptance	29.06.2023
Date of Publication	30.06.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Dr. Lecturer Bolu Abant İzzet Baysal University, Türkiye, yilmazbacakli@ibu.edu.tr / ORCID:0000-0001-6128-5482

Giriş / Introduction

Kuzey Kazakistan'ın Bulaev kasabasında 25 Haziran 1893'te varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Cumabayulı'nın doğduğu yıllarda Türkistan coğrafyasının tamamı Çarlık Rusyası'nın işgali altındadır. Ancak işgal ve sömürü düzenine karşı Türkistan halkının ve özelde Kazak Türklerinin asırlardır devam eden direnişi Çarlık ordularının acımasız müdahalelerine, zulmüne ve kıyımlarına rağmen bitmek bilmez (Bacaklı, 2014: 17-18). Mağcan ilk eğitimini bir Rus baskınından kaçarak köylerine sığınan Başkurt Türkü genç aydın Ahiya Akanov'dan alır. Babası Mağcan'ın daha küçük yaşlarda ortaya koyduğu gayret ve isteği görünce onu molla olarak yetiştirmek arzusuyla Kızılcar'daki medreseye gönderir (Özdemir, 2011: 200-201).

1905-1910 yılları arasında Kızılcar'da aldığı medrese eğitimi sayesinde Arapça ve Farsça öğrenen, Doğu edebiyatının klasiklerini ve tarihini tanıma fırsatı bulan Mağcan, bu dönemde yazmaya başladığı ilk şiirlerden itibaren milleti merkeze alan toplumsal temalar üzerine yoğunlaşır (Zhiyenbayev, 2016: 34). Kazak edebiyatının kurucu ismi Abay'ın eserleriyle tanışması da ondaki millî duygu ve düşünüş biçimini şekillendirir.

Mağcan Cumabayulı özel dersler ararak öğrendiği Rusça sayesinde Doğu edebiyatı yanı sıra Batı edebiyatı klasiklerini de okumaya başlar. Böylece her iki edebî ekolü de inceleme fırsatı bulan Cumabayulı, eserlerinde hem Doğu hem de Batı edebiyatının üslup ve teknik özelliklerini sentezleyerek kullanır (Altınmakas, 2014: 341).

Mağcan Cumabayulı sadece şair olarak değil, donanımlı bir aydın olarak milletinin ihtiyaç duyduğu bilgi birikimiyle ve mücadeleci kişiliğiyle hem Çarlık hem de Sovyet Rusya tarafından bir tehdit olarak algılanır. 1929 yılından başlayarak sürekli gözetim altında tutulan Mağcan'ın sürgünler, takipler, baskılar ve işkencelerle süren hayatı 1938 yılında kendisiyle beraber kurşuna dizilen yaklaşık 980 kişiyle birlikte noktalanır (Ercilasun, 2018: 58-60).

Mağcan Cumabayulı kırk beş yıllık ömrüne büyük bir mücadeleyi sığdırır. Onun şiiri, Kazak Türklüğünü ve tüm Türk dünyasını her anlamda istiklâl kavuşturma davası şeklinde adlandırılabilir bu büyük mücadelenin aracıdır. Mağcan'ın şiirlerinin omurgasını oluşturan bu mücadele anlaşılmanan eserlerini anlamak mümkün değildir (Ömeroğlu, 2018: 38).

Mağcan Cumabayulı Şiirinde Sembolizm

Sembolizm Rönesans ve reform hareketleri sonrası gelişen Aydınlanma Çağının etkisiyle; adeta yeni bir din olarak sistemleştirilen pozitivizm, determinizm ve materyalizmin gerçeği sınırlayan ve ruhu yok sayan anlayışına karşı bir arayışın sonucu ortaya çıkar. Realizm, natüralizm ve parnasizmin ruhu ve sezgiyi yok sayarak gerçeği somut ölçütler üzerinden tanımlamasına karşı çıkan sembolistler onların düşüncelerine karşı özellikle Alman filozoflar Kant ve Schopenhauer'in, Fransız filozof Bergson'un idealist, kötümser ve ruhçu felsefelerinden hareketle yeni bir sanat anlayışı ortaya koyar (Çetişli, 2013: 115-117).

Sembolizm Rus sanatı ve edebiyatında da ideali yitirdiğine inanan sanatkârların kötümserlikle dolu arayışları sonucunda doğar. Halkçı anlayışın çöküşü, liberal burjuva aydınların yaşananlar sebebiyle kapıldığı karamsarlık duygusu, hiçbir şeyin yolunda gitmediğine dair şikâyetler, karmaşa ve kırılganlıklar dönemin karakteristiğidir (Üçgül, 2002: 244).

Rus sembolizmi üç esaslı grup tarafından temsil edilir. İlk grup içerisinde yer alan N. Minski, D. Merejkovskiy, Z. Gippius sembolizmin tanrı arayışına hizmet etmesi, idealin ve düşüncenin din temelli olması gerektiğini savunur. Hayatı empresyonist algılayışlarla sanata taşımayı, kelimeleri ciddi anlamda değerli kılarak zenginleştirip sembolleştirmeyi savunan 'saf sanat' taraftarı olan 'Büyük Sembolistler' olarak adlandırılan ikinci grup ise V. Bryusov ile K. Balmont tarafından yönlendirilir. 'Küçük Sembolistler' olarak adlandırılan A. Bely, V. İvanoviç İvanov, A. Aleksandroviç Blok, V. Sergeyeviç Solovyev gibi isimler ise 'saf sanat' anlayışını, pasifliği ve romantik hayâl dünyasına kaçışı reddederek dünya gerçekliği ile sanatın bağlı olduğunu ve güzelliğin yardımıyla tüm çirkinliklerin ortadan kaldırılabilceğini savunurlar. (Üçgül, 2002: 245-251).

Mağcan Cumabayulı'nın şiirlerini iki dönem şeklinde değerlendirmek mümkündür. Onun ilk dönem eserleri Doğu edebiyatından ve yerli edebî gelenekten beslenen pastoral ve lirik bir özellik gösterir. Bu devre şiirlerinde daha çok aşk duygusunu ve eğitim sebebiyle ayrı bulunduğu memleketine, ailesine duyduğu özlemi romantik bir tarzda anlatır. Daha sonra yoğun olarak işleyeceği millî, manevî, siyasî ve sosyal içerikli şiirler için ciddi bir hazırlık süreci sayılabilecek bu dönemde şair toplumsal ve millî meseleleri ele alan şiirler yazsa da ağırlıklı olarak bireysel temalı şiirler kaleme alır.

Onun şiirinde sembolist tutumun görüldüğü dönem daha çok ikinci dönemdir. Mircakıp Dulatulu ile tanışması ve öğrendiği Rusça üzerinde Batı edebiyatını tanınması onun şiir anlayışında hem içerik hem de teknik anlamda önemli bir gelişmeye vesile olur. Bir tür sentez dönemi olarak da adlandırılabilir bu devre 1910'lu yıllarda başlar. 1917 yılında Alaş Orda'nın ikinci kurultayına da katılan Mağcan'ı bu dönemde yayına başlayan ve Kazak Türklerinin ilk millî yayın organı olan 'Kazak Gazetesi' de olumlu etkiler (Kapağan, 2015: 204-205).

Mağcan'ın özellikle Sovyet devriminden sonra yaşanan dehşetli olaylar ve rejimin baskıcı bir tiranlığa dönüşmesi sonrasında hissettiklerini anlatabileceği uygun bir şekil arayışı içerisine girmesi onu sembolizme yönlendirir (Elevkenov, 1995: 199). Sembolizm Mağcan'ın şiirlerinde gerçeklikten bir kaçış olarak değil, gerçekliğin sınırlarının esnetilerek şiire girmesi şeklinde ortaya çıkar. Semboller de hayatın her unsurunu karşılayacak mahiyette ve dünyevîdir. Onun sembolizmi, sanatında bir yetkinlik merhalesidir. Bu merhalede Mağcan; sadece Kazak Türklüğüne dair bir idealin değil, tüm Türk dünyasını ilgilendiren bir ideal ve düşüncenin adamı haline gelir.

Mağcan Cumabayulı'nın şiirlerindeki semboller sadece taklidin zoru ile icat edilmiş şeyler değildir. Avrupa'daki sembolist harekete kuru bir taklitte bağlanmayan şair, kendi özgün semboller dünyasını kurar. İlk hareketini çalkantılı ruh dünyasından alan bu sembolist tutum, o günün şartları kadar şairin geleceğe dair tahayyüllerinden de beslenir. Onun sembolizm anlayışı Kazak şiir geleneği açısından da bir model özelliği taşır (Muhambetova, 2006: 3).

Mağcan Cumabayulı'nın Şiirinde 'Doğu-Batı' Sembolü

Mağcan Cumabayulı'nın özellikle I. Dünya savaşı döneminde kaleme aldığı şiirlerde yoğun olarak karşımıza çıkan 'Doğu' sembolü onun şiirinin merkez kavramlarından biridir. Sonrasında ortaya çıkan Sovyet devrimiyle birlikte bu sembol kavram üzerinden çokça eleştiri alır ve rejim tarafından öldürülmesinde yine bu sembolü kullanmış olması etkili olur (Elevkenov, 1995: 198). Şair, bu sembolün çerçevelediği derin bir tarih

şuuruyla okuruna zengin bir çağrışımla seslenmek ve onu hareketleri, düşünce tarzı ve gelecek planları bakımından biçimlemek ister. Zira şiir sadece kalbe seslenen, hislere dönük mesajlar üreten bir sanat değildir. Şiir en az kalp kadar insan zihninin ürünü olan bir sanat eseridir (Kundakçı-Bacaklı, 2019: 231).

Mağcan Cumabayulı'nın şiirinde 'Doğu' sembolünün ortaya çıkışını tetikleyen bir diğer unsur da yine savaş dönemine rastlayan tarihlerde tanıyıp etkilendiği Batı ile Rus edebiyatı sanatkarları ve aydınlarıdır. Bu durumun bir sonucu olarak 'Doğu' sembolü şair tarafından 'Batı' sembolünün karşısı biçiminde inşa edilir. Dolayısıyla Batı, Doğu'nun anlaşılmasını sağlayacak bir karşıt kavram olarak onun şiirinde en az Doğu kadar kendisine yer bulur.

Şairde Doğu bilincinin uyanmasında etkili olan düşünürlerin başında Dmitri Sergeyeviç Merejkovski (1866-1941) gelir. Mağcan, Doğu sembolünü yoğun olarak kullandığı 'Peygamber' başlıklı şiirinin girişinde Merejkovski'nin 'Deti Noçi (Gece Çocukları)' şiirinden bir dörtlüğü epigraf olarak kullanır (Cumabayev, 2008: 41). Şair 'Peygamber' şiirini, yine Merejkovski'nin anılan şiirinin etkisiyle kaleme alır. Merejkovski, her türlü totaliter anlayışa ve uygulamaya karşıdır. Düşüncesini dini inancıyla temellendiren Merejkovski için Hristiyanlık sadece tarihsel bir olay değildir. İnsan için özgürlüğün, karanlık geceyi aydınlatan yıldızlara benzediğini düşündüğü Tanrı'nın krallığına bağlanmasıyla mümkün olacağına inanır. Bu nedenle o dönemde Batı'da yükselen faşizm ve Rusya'da çok yoğun taraftar bulan Bolşevizm ile asla uzlaşmaz. Bütün çabası bu iki büyük kötülüğün dünyadan yok olmasına hizmet etmek içindir (Dönmez, 2019: 195-198).

Hayatının büyük bir kısmını sürgünde geçiren, idealist bir yazar ve düşünür olarak tanınan Merejkovski'den Mağcan'ın etkilenmesi şaşırtıcı değildir. Elbette bu etkilenme şairin tüm değer ve inanç sistemini kör bir taklitle ona bağladığı anlamına gelmemektedir. İki sanatkarın uzlaştığı temel husus Batı ile Rusya'nın ötekileştiren ve sömüren anlayışına karşı olmaktadır.

Mağcan Cumabayulı'nın Doğu sembolünü bayraklaştırmasında etkili olan bir diğer isim ise Oswald Spengler (1880-1936)'dir (Elevkenov, 1995: 195). Ünlü Alman filozof, tarihin akışı içerisinde milliyetçilik, liberalizm, sosyalizm, materyalizm ve faşizm gibi uç siyasi akımların çokça taraftar bulduğu bir dönemde yaşar. Bu siyasi akımların ölümcül mücadelesine şahitlik eder. Spengler, toplumların kültür ve medeniyet süreçlerinin iki farklı safhada gerçekleştiğine inanır. Buna göre milletlere refahı ve gücü getiren şey, onları bu arzuları için harekete geçirecek ortak bir ruhun varlığıdır. Milletin ekonomik, sosyal, siyasi her anlamda devinim içerisinde olduğu dinamik ve arzulu döneme kültür adını veren Spengler; bu dönemin kaçınılmaz bir biçimde sona ereceğini belirtir. Hareketin, arzunun hedeflerine ulaşması sonrasında ortaya çıkan tatmin duygusuyla arzunun tükenip her şeyin bir kalıp halinde temayüz edeceği ve güçten düşeceği ikinci toplumsal evre ise medeniyettir (Aksakal, 2010: 38-39).

Spengler'in 'Batının Çöküşü' adlı eserinde her kültür hareketinin insana benzer bir biçimde çocukluk, gençlik ve yaşlılık devrelerinin bulunduğu düşüncesini savunur. Sürekli gelişen ve kesintisiz olarak ilerleyen bir tarihi sürecin olamayacağını ileri süren Spengler, o dönem için Batı kültürünün nihai noktasında bulunduğunu ve cisimleşip öleceğini düşünür. Bu döngüsel tarihi sürecin yeni bir milletin ruhuyla harekete geçecek kültür hareketini ortaya çıkaracağını belirtir (Rızvanoğlu, 2013: 244). Mağcan ise bu yeni

ve taze hareketin Doğu'da ortaya çıkacağına inanır. Şair bu iki isim dışında bu doğrultuda eser veren Kazak veya Batılı başka yazar, şair ve düşünürlerden de etkilenir. Özellikle M. Dulatuli, A. Baytursunuli, Z. Gippius, V. Bryusov, K. Balmont, A. Bely, V. İvanoviç İvanov ve A. Aleksandroviç Blok gibi isimler şair üzerinde belli ölçülerde etkili olur.

Mağcan'ın Doğu ve Batı sembollerini doğrudan ya da zımnî bir biçimde merkeze aldığı üç şiiri vardır. Bunlar Ot/Ateş, Payğambar/Peygamber, Künşığıs/Doğu başlıklarını taşır. Bu şiirler dışında da semboller daha az bir yoğunlukta kullanılır. Bu üç şiirin hemen hepsinde kullanılan kelime kadrosu, hâkim duygu ve mesaj birbirine çok yakındır. Şiirler, kaleme alındıkları tarihler kesin olarak verilmemiş olmakla birlikte I. Dünya savaşının yaşandığı yıllarda yazılan eserler arasında yer almaktadır.

Cumabayuli her üç şiirinde de Batı'yı bilhassa kara ve karanlık sıfatları ile anar. Bazen kara gece bazen de kara kan tamlaması biçiminde karşımıza çıkan Batı sembolü kimi örneklerde de kapkara sıfatı ile pekiştirilerek verilir.

Carkırap ot bop tuvğannan, Belimdi bekem buvğannan, Karanğılık duşpanım.	Parlayıp ateş olarak doğduğumdan, Belimi sağlam olarak bağladığımdan beri, Karanlık düşmanımıdır.
--	---

(...)

Keşe mağan til keldi, Künbatıstan cel keldi, Karanğılık kaptadı.	Geçenlerde bana bir bilgi geldi Batıdan rüzgâr esti Karanlık her tarafı kapladı.
--	--

Uyattan aser kalmadı, (...)	Utanmadan eser kalmadı.
--------------------------------	-------------------------

Karanğı tas kalasın, Calmavız cavız balasın Calınmen calap, süyeyin.	Karanlık ve taştan şehri, Sömürücü ve yavuz evladını Alev ile yalayıp seveyim. (Ateş, Cumabayev, 2008: 40)
--	---

Künbatıstı karanğılık kapbatağan, Küni batıp, cana tanı atpağan. (...)	Batı'yı karanlık kaplamış, Güneşi batmış yeni günü doğmamış.
--	---

Kap-kara tün tolkindarı kara kan, Kara tünde önşen sokır şubırğan. (...)	Kapkara gece. Dalgаланan kara kan, Kara gecede hepsi kör sırayla yürüyor. (Peygamber, Cumabayev, 2008: 41-42)
--	---

(...)

Künbatıstı şan baskan, Şan emes, kara kan baskan, (...)	Batı'yı toz kaplamış, Toz değil, kara kan kaplamış,
Celkildegen tuvmenen, Cer küniiretken şuvmenen Kara bult kaptap keledi.	Dalgаланan bayrakla, Yeri inleyen gürelemeyle Kara bulut etrafı kaplayıp geliyor. (Doğu, Cumabayev, 2008: 43-44)

Türk dünyasında kara ve türevi sözcükler yaygın olarak olumsuz bir anlama işaret eder. Şamanist dönemde kötü ruhların adlandırılmasında kullanılan kara töz deyişinden başlayarak hemen her dönemde boşluk, tahribat, kötülük, karmaşa ortamı, şeytan, ölüm, ölümden doğan acı gibi pek çok şey bu renkle karşılanmaktadır (Çoruhlu,

2017: 256-257). Şairin kara, karanlık, kapkara kelimeleri ısrarla kullandığı bağlama bakıldığında benzer bir ifadeyi amaçladığı görülmektedir.

Batı gerek geçmişte gerekse de bugün için Batılı olanların da içinde olduğu sanat ve bilim insanları tarafından bu şekilde algılanmaktadır. Batı'nın ihtiraslarının peşinde sürekli bir devinim ve çalkantı halindeki tarihi; istikrarsızlığın, huzursuzluğun ve tatmin bulamamanın tarihi olarak anılır (Guénon, 1997: 34). Şairin şiirlerinde tercih ettiği bu renk, olanı biteni görünmez ve anlaşılmasız kılarak bir karmaşa ortamına sokan Batı'nın karakterini anlatmak için de kullanılmaktadır. Şiirlerde bu sıfatlarla tamamlanan kelimelerden anlaşıldığı kadarıyla Batı ahlakın yok olduğu, başkalarından çalmanın yaygınlaştığı, ölümün ve bilinç körlüğünün yaygınlaştığı, karmaşanın arttığı bir medeniyet olarak tarif edilir. Şairde Batı için bir gelecek tasavvuru, ümit beklentisi yoktur.

Şiirlerin yazıldığı I. Dünya Savaşı döneminde, kendi savaşlarını dünyaya bulaştıran ve tükenmez hırsları, iştahları ile her şeyi kana bulayan Batılı devletler özellikle Doğu şiirinin girişindeki dizelerde itham edilirken Doğu'nun harekete geçmesi istenir. Şiirin bundan sonraki kısmında 'Doğu' ile 'Batı' sembolleri arasında sosyolojik ve tarihî bir karşıtlık kurulur. Şiire göre 'Doğu', 'Batı' olmayan şeydir ve hâldeki durumu ne olursa olsun kıymetlidir.

Kısık közdi Künşığıs,	Kısık gözlü Doğu,
Bul turuvın kay turıs?	Bu duruşun nasıl duruş?
Serpil endi, alıbm!	Artık harekete geç, yiğidim!
Künirentip cerdi mıransı,	Ağlatıp yeri inletsene,
Künbatıska köz salşı,	Batı'ya baksana,
Kördin be kannın calının?	Gördün mü kanın alevini?
	(Doğu, Cumabayev, 2008: 43)

Mağcan, Doğu için Batı adına kullandığı sembollerin tam zıddını tercih eder. Her üç şiirde de ortak bir biçimde gün, güneş, ateş, alev, parlamak, yanmak, aydınlık ve ışık gibi semboller ile karşılaşılmaktadır. Özellikle Ateş şiirinin neredeyse başlık dahil bütünü bu kelimelerden örülüdür.

Künnen tuvğan balamın,	Güneşten doğan çocuğum,
Carqıraymın, canamın,	Parlıyorum, yanıyorum,
Künge ğana bağınam.	Güneşedir sadece bağlılığım.
Özim – künmin, özim – ot,	Aslım güneştir, aslım ateş,
Sözüm, kısık közim de – ot,	Sözüm, çekik gözlerim de ateş,
Özime özim tabınam.	Kendi kendime taparım.
Cerde calğız Taniri – ot,	Yeryüzündeki tek Tanrı ateş,
Ottan baska Taniri cok.	Ateşten başka Tanrı yok.
	(Ateş, Cumabayev, 2008: 39)

Şiir; güneşe ve ateşe dönük övgülerle doludur. Şair birinci tekil kişi üzerinden aidiyet bağı kurduğu ateşi ve güneşi Doğu ile özdeşleştirir. Nitekim şiirin ilerleyen kısımlarında bu özdeşleşme şair tarafından açık bir biçimde ifade edilir.

(...)	(...)
Uyattan aser kalmadı,	Utanmadan eser kalmadı
İydealdı – Alları	İdealini, Allah'ını
Karın degen taptadı.	Midesini düşünerek hakir gördü.

Künim, zavlap cana gör, Künbatska bara gör.	Güneşim alevlenip yanmaya devam et, Bati'ya gitmeye devam et!
Endi zavlap canayın, Künbatska barayın, Bir şetinen tiyeyin.	Şimdi alevlenip yanayım, Bati'ya varayım, Bir kenarından dokunayım.
Karanğı tas kalasın, Calmavız cavız balasın Calınmen calap, süyeyin:	Karanlık ve taştan şehri, Sömürücü ve yavuz evladını Alev ile yalayıp seveyim:
Ne kalar eken kaladan, Calmavız cavız baladan?!	Ne kalırmış şehirden, Sömürücü ve yavuz evlattan?!

(Ateş, Cumabayev, 2008: 40-41)

Mağcan'a göre Doğu; utanma erdemini, idealini, inancını midesine tercih etmez. O bütün bu erdemlerin aydınlığında iştahı ve ihtirası ile karanlıkta kalan Batı'yı da kurtarmanın derindedir. Doğu'da, taştan evlerden oluşan şehirleşme de yoktur. Şaire göre Batı hayatının doğasında başkalarını sömürmek, onlardan çalmak vardır. En önemlisi doğal olmaktan çok uzaktır. Doğu; hiçbir şeyi gizlemeye ihtiyaç duymayacak kadar doğal ve aydınlık iken, Batı her türlü niyetinden ve fiilinden dolayı karadır, karanlıktır.

Cumabayulı Peygamber adlı şiirde de Doğu'yu benzer kelimelerle tavsif eder. Din ile ilgili metaforlar bu şiirde de çokça kullanılır. Şair; Doğu'nun istikametini yitirmiş insanlığa yol gösterici olacağını anlatmak için şiirinde peygamber, güneş, aydınlık ve doğu sembollerini kullanır.

Sokır sorlu, körmey me alde közin kör? Künşiğistan tan keledi, endi kör. Tan keledi, men kelemin – payğambar, Küt meni sen, «lahavlandı» okiy ber.	Talihsiz cahil, görmez misin yoksa gözün mü kör? Doğudan güneş yükseliyor, şimdi gör. Güneş yükseliyor, ben geliyorum - peygamber, Bekle beni sen, 'lahavle'yi okuyuver.
---	---

Künşiğistan tan keledi – men kelem, Kök küñnireden: men de köktey küñnirenem. Cerdin cüzün karanğılık kaptağan, Cer cüzine nur beremin, Kün berem!	Doğudan gün doğuyor, ben geliyorum, Gök gürlledi, ben de gök gibi gürlüyorum. Yeryüzünü karanlık kaplamış, Yeryüzüne aydınlık vereyim, güneş
---	---

vereyim!

(Peygamber, Cumabayev, 2008: 43)

Mağcan'ın ilk iki şiirinde dolaylı olarak söylediklerinin Doğu şiirinde doğrudan ifade edildiğini görüyoruz. İlk iki şiirde ben diliyle ve kişileştirme sanatı yoluyla sezdirdikleri, Doğu şiirinde bir bütün medeniyet adına açıkça savunulur. Aydınlık kelimesi burada da bilinç kazandırma anlamında kullanılır.

Mundarlardı adaskan, Ayrılp esten şataskan Künşiğistin colına Salayık, şetsin demeyik, Ayamayık, kömeyik Künşiğistin nurına...	Mundarlaşarak yolunu şaşırın, Ayrılp akıldan çatışan (Batı insanını) Doğu'nun yoluna Çekelim, 'Yabancısınız' demeyelim, Acımayalım, gömelim, Doğu'nun aydınlığına...
---	---

(Doğu, Cumabayev, 2008: 44)

Türk kültüründe güneş ve ışık içeren ay, yıldız gibi diğer gök cisimleri kutsal kabul edilmektedir. Olumlu anlamlar yüklenen bu gök cisimleri Türklerin en eski inanışlarından olan Gök Tanrı inancıyla birlikte düşünüldüğünde daha da geniş ve açık bir anlam kazanmaktadır. Kazak Türklerinin kültüründe de özel bir yere sahip olan güneşin doğuşu, özellikle Nevruz günü Hunlara benzer şekilde eğilerek selamlanmaktadır (Çoruhlu, 2017: 27-28). Dahası Türklerin geçmişte ve bugün kullandıkları tanrı/tanrı kelimesinin yine Türk lehçelerinin birçoğunda güneşin doğduğu yer anlamında kullanılan tan kelimesinden türediği yönünde değerlendirmeler vardır. Güneşin yaratıcının bir alameti olduğu, doğmasının ancak onun iradesiyle mümkün olduğu anlamlarına gelecek şekilde kullanıldığına inanılmaktadır (Seyidov, 1994: 52).

Mağcan'ın şiirlerindeki dini göndermeler de yukarıdaki değerlendirmeleri destekler niteliktedir. Bilhassa Ateş şiirinde; güneşin hatta ısı kaynağı olabilecek her şeyin tanrısal kaynaklı olduğu, hayat verme ve temizleme niteliğinin ancak onlarda bulunduğu söylenmektedir. Şair, Peygamber şiirinde de insanlığa istikamet verecek rehberin güneşin yurdu Doğu'dan, tan yerinden geleceğini belirtir.

Mağcan, Batı'yı kutsiyetten, temizlikten ve hayattan yoksun gecenin çocuğu; Doğu'yu ise kutsiyetin, temizliğin ve hayatın kaynağı Doğu'nun çocuğu olarak nitelendirir. Bu anlamda her iki medeniyette bir hasıladır. Yani aksine hareket edemeyecekleri bir fitratla yaratılmışlardır. Batılı mukaddes olan her şeyin düşmanı olarak betimlenirken en yakın rehberi Azazil (Şeytan) ve Kabil olarak verilir. Onların işi yoldan çıkarmak ve cana kıymaktır. Doğu ise tüm kutsalların müdafaasını yapan ve istemesi durumunda Batılları bile doğruya çekebilecek bir hayatın kaynağıdır. Romantik bir bakış olarak da değerlendirilebilecek şekilde Batılının bu tabiatıyla iyi olması, hayata kaynaklık edebilmesi istese de mümkün değildir. Doğu/lu da yaratılışı gereği iyi olmak dışında bir seçeneğe sahip değildir.

Tün balası tünergen tün camılğan,
Allağa emes, azazilge tabınğan.
İncildi örtep, tabanğa sap Kurandı,
Adıldikti kütken essiz karınnan.

Gecenin çocuğu, somurtkan geceyi bürünen;
Allah'a değil, Azazil (Şeytan)'a tapınan.
İncil'i yakıp ayak altına serdi Kuran'ı,
Adaleti bekler akılsız mideden.

Tün balası ömirinde araz tanmenen,
Kabil ulı avızdanğan kanmenen.
Tabınatın kur deneye canuvar,
Bolğan emes cumısı onun canmenen.

Gecenin çocuğu, ömrünce küstür şafakla;
Kâbil'in oğlu beslenmeye alışmış kan ile.
Tapınır boş vücuda hayvanlar gibi;
Olmaz işi onun insanın ruhu ile.

(Peygamber, Cumabayev, 2008: 41-42)

Karanlık bukkanda,
Kızarıp kün şıkkanda,
Kün otınan tuvğanmın;
Cüregimdi, canımdı,
İymanımdı, arımdı
Calınmenen cuvğanmın.
Cüregim de, canım da – ot,
İymanım da, arım da – ot.

Karanlık gizlendiğinde,
Kızarak güneş doğduğunda,
Güneşin ateşiyle doğarım;
Yüreğimi, ruhumu,
İmanımı, namusumu
Alevlerle yıkarım.
Yüreğim de ruhum da ateş,
İmanım da namusum da ateş.

(Ateş, Cumabayev, 2008: 40)

Şaire göre Doğu'nun o gün için en büyük eksiği atalettir. Bu nedenle Cumabayulı, Doğu şiirinde onlara seslenerek öncelikle içerisinde buldukları durumu hissettirmeye çalışır.

Kısık közdi Künşığıs, Bul turuvın kay turıs? Cerpil endi, alıbm!	Çekik gözlü Doğu Bu duruşun nasıl duruş? Hareketlen artık yiğidim! (Doğu, Cumabayev, 2008: 43)
--	---

Şiirden anlaşıldığı kadarıyla Doğu an itibariyle bir sakinlik hatta bir atalet içerisinde. Şairse onun bu durumuna tatlı sert itiraz eder. Onu hemen harekete geçmeye, sorumluluk alıp düzeni değiştirmeye çağırır. Bu serzenişe diğer şiirlerde rastlanılmaz. Oralarda Doğu'nun aksiyon halinde olduğu görülür.

Doğu ile ilgili bir başka husus da sembolün 'çekik gözlü' betimlemesi ile sınırlandırılmış olmasıdır. Böylelikle sembol, doğuda yaşayan bütün halklar için değil; özellikle Türkistan coğrafyasında yaşayan çekik gözlülerden başlayarak Türk soylu milletleri içine alacak şekilde daraltılarak kullanılır.

Künnen tuvğan balamın, Carkıraymın, canamın, Künge ğana bağınam. Özim – künmin, özim – ot, Sözüm, kısık közim de – ot, Özime özim tabınam.	Güneşten doğan çocuğum, Parlıyorum, yanıyorum, Güneşedir sadece bağlılığım. Aslım güneştir, aslım ateş, Sözüm, çekik gözlerim de ateş, Kendi kendime tapanım. (Ateş, Cumabayev, 2008: 39)
---	---

Erte künde ottı Künnen Guvn tuvğan, Ottı Guvnnen ot bop oynap men tuvğam. Cüzimdi de, kısık kara közimdi Tuva sala calınmenen men cuvğam.	Geçmiş günde ateşli Güneş'ten Hun doğmuş, Ateşli Hun'dan ateşle oynayıp ben doğdum. Yüzümü ve çekik kara gözlerimi Doğar doğmaz alevle ben yıkadım. (Peygamber, Cumabayev, 2008: 42)
--	--

Kısık közdi Künşığıs, Bolsın sonğı bul cüris, Künbatıska cürelük. Celkildegen tuvmenen, Cer künirentken şuvmenen Kalasına kirelik.	Çekik gözlü Doğu! Olsun sonuncu bu yürüyüş, Batiya yürüyelim. Dalgаланan bayraklarla, Yeri inleyen gürültülerle Şehirlerine girelim. (Doğu, Cumabayev, 2008: 44)
---	--

Bu anlamda Mağcan'ın şiirinde Doğu; insanı, kültürü, tarihi ve geleceği bakımından en geniş anlamda 'Türk Yurdu' yerine kullanılan bir semboldür. Bu sembol sadece 'çekik gözlü' betimlemesi ile sınırlı olarak Türk yurduna işaret etmez. Telmih sanatının imkanlarını oldukça şuurulu biçimde kullanan Cumabayulı, milli karakterleri ve mekanları şiirinde doğrudan vererek genel Türk tarihine göndermede bulunur. Şair Ateş şiirinde kadim Türk coğrafyası Altay dağlarından en güncel uç sınırlar olan Balkan coğrafyasına kadar anar. Sadece coğrafyayı değil özellikle Batı olarak anılan Avrupa coğrafyasının zorunlu ve kökten değişmesinde de etkili olan Avrupa Hunlarının hükümdarları Atilla ve Balamir'in adları da şiirde yer alır.

Alpige bağam Altaydan,	Alp'lere uzanmışım Altay'dan,
------------------------	-------------------------------

Balkanğa barğam Kitaydan...	Balkan'a uzanmışım Çin'den...
Zavlap, örlep aspaŋa, Alpiden ari askan da Ottı Atıylla, Balamer	Alevlenerek yükselip göğe, Alplerden daha yükseklere de Ateşli Atilla, Balamir...
Men edim. Tağı barğanda Oyran salıp Balkanğa Colbaris Coşı, Sübitay er.	Bendim. Tekrar vardığımda Yerle bir eden Balkan'ı Kaplan Cuci, yiğit Subıtay. (Ateş, Cumabayev, 2008: 40)

Avrupa Hunları, yeni yurtlar bulmak amacıyla Batı'da yaşayan dönemin barbar kavimlerine yaptıkları baskınları Balamir idaresinde gerçekleştirirler. MS IV. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşen Hun akınları tarihte 'Kavimler Göçü' olarak anılan bir göç dalgasının başlamasına ve bir bütün halindeki kudretli Roma İmparatorluğunun Doğu ve Batı olmak üzere iki ayrı devlete dönüşmesine neden olur. Bugünün Avrupa milletlerinin şekillenmesinde de etkili olan bu hareketliliği başlatan Balamir'in önünde durulamayan akınlarıdır (Işık, 2016: 214-215). Atilla ise dünya hakimiyeti mefkuresini gerçekleştirmeye çok yaklaşmış bir başka Avrupa Hun hükümdarıdır. Doğu ve Batı Roma'yı vergiye bağlayıp dize getiren Atilla; askeri ve idari anlamda Batı'nın, önünde eğildiği bir dehadır (Durmuş, 2015: 96-101). Deşt-i Kıpçak olarak da anılan ve Kazak Hanlığının üzerinde kurulduğu topraklarda Altın Orda devletini kuran Cengiz Han'ın oğullarından Cuçi de şairin adını andığı bir diğer tarihi karakterdir. Bu coğrafyanın İslamlaşmasında dolaylı katkıları da bulunan Cuçi Han Kazak tarihi için önemli bir isimdir (Syddykov, 2019: 27-28). Cengiz Han'ın en büyük oğlu olan Cuçi Han, Batı'ya doğru yapılan akınların idare eder. Babasından önce ölen Cuçi Han, 42 yıllık ömründe zekâsı ve cesareti nedeniyle babası Cengiz Han'ın pek çok kez iltifatına mazhar olur. Onun neslinden gelenlerin kurduğu Altın Orda Devleti de Doğu Avrupa Türk tarihinde çok önemli bir yere sahiptir (Kalan, 2012: 126). Şairin 'Yiğit Subıtay' olarak andığı isim ise Cengiz Han'a hizmet eden ve tarihin en büyük komutanlarından biri olarak bilinen önemli bir figürdür. Cengiz Han'ın Türkistan akınlarında etkili olan Subıtay Türk soylu bir askerdir. Cengiz Han'ın ölümünden sonra ise Macaristan ve Rusya mücadelesinde ön plandadır. Subıtay, 1237-1241 yılları arasında kardeşi Cebe ile Doğu Avrupa'nın ele geçirilmesinde de önemli bir rol oynar (Gömeç, 2007: 231).

Şair, genel Türk tarihine ve tarihteki önemli şahsiyetlerin hayat hikâyelerine hakimdir. Şiirleri kaleme aldığı dönemde bu isimleri ve iddiayı ortaya koymak cidden cesaret gerektirmektedir. Görece bir özgürlük ortamının Sovyet rejiminin 1920'li yıllara kadar sürdürdüğü iktidar döneminde vadedildiğini söylemek mümkündür. Bu dönemde şair, sonrasında hayatına mâl olacak Doğu anlayışını bu üç şiiri ile şekillendirirken Türk tarihinden ve şahsiyetlerinden faydalanır. Şaire göre Türk tarihinin hâkim olduğu coğrafyanın büyüklüğü ve tarihi geçmişi Türklerin Doğu kültür havzasının tartışmasız lideri olduğunun en net delilidir.

Mağcan için Doğu; akıl ve beden sağlığına sahip, geleceğe hükmedecek nesilleri barındırır. Yine Doğu kibirden, tantanadan, adaletsiz işlerden ve kötülüklerden uzak insanların yaşadığı yerdir. Şairin Batı'ya duyduğu hınç dikkat çekicidir. Cumabayulı; o dönemde bütün dünya coğrafyasını, özelde Türk yurtlarını hammadde ve pazar iştahı sebebiyle sömürgeleştirme çabası içerisindeki Batı'nın saltanatını sona erdirecek bir sefer bekler. Kısık gözlü Doğu'nun tamamını altında toplayacak bir bayrakla

başlayacak bu son seferle Batı'nın şehri, medeniyeti teslim alınacaktır.

Kül kılayık kalasın, Kul kılayık balasın. Cok, cok! Aşuv basalık!	Kül edelim şehri, Köle yapalım çocuğunu. Hayır, hayır! Öfkemizi yatıştıralım! (Doğu, Cumabayev, 2008: 44)
---	--

Şair Batı karşısındaki öfkesini diğer şiirlerde de açıkça ortaya koyar. Karanlık olarak sembolleştirdiği Batı'yı yok etmek, gözünü oymak, karanlık ve taştan şehri içerisindeki sömürgeci insanlarla birlikte alevleri ile yakmak ister.

Carkırıp ot bop tuvğannan, Belimdi bekem buvğannan, Karanğılık – duşpanım. Sol cavızdı coyuğa, Sokır közin oyuğa Talay zavlap uşqanmın.	Parlayıp ateş olarak doğduğumdan, Belimi sağlama alıp bağladığımdan beri, Karanlık - düşmanımdır. O kötü varlığı yok etmeye, Kör gözünü oymak için Birçok defa alev alev yanıp uçuyorum. (Ateş, Cumabayev, 2008: 40)
--	--

Şaire göre Batı, insanlık tarihinin tüm mukaddeslerini de yok etmektedir. Onun işi kan dökmeştir. Kan dökücülükte soyu Kâbil'e kadar dayanır. Batı, şeytana tapan ve midesinden başka hiçbir şey düşünmeyen insanlardan oluşur.

Tün balası...Tün colına tüsken ol, Sakavsın dep Musa tilin kesken ol, Tanirinin süyikti ulı Aysanın Titirkenbey urttap kanın işken ol...	Gecenin çocuğu... Gecenin yoluna düşen odur, 'Kekemesin" diyerek Musa'nın dilini kesen odur. Tanrı'nın sevgili oğlu İsa'nın İğrenmeden yudumlayıp kanını içen odur.
---	--

Tün balası tünergen tün camılğan, Allağa emes, azazilge tabınğan. İncildi örtep, tabanğa sap Kurandı, Adildikti kütken essiz karınnan.	Gecenin çocuğu, somurtkan geceyi bürünen; Allah'a değil, Azazil (Şeytan)'a tapınan. İncil'i yakıp ayak altına serdi Kuran'ı, Adaleti bekler akılsız mideden.
---	---

Tün balası ömirinde arzan tanmenen, Kabil ulı avızdanğan kanmenen. Tabınatın kur denege canvar, Bolğan emes cumısı onun canmenen.	Gecenin çocuğu, ömrünce küstür şafakla; Kâbil'in oğlu beslenmeye alışmış kan ile. Tapınır boş vücuda hayvanlar gibi; Olmaz işi onun insanın ruhu ile.
--	--

(Peygamber, Cumabayev, 2008: 41-42)

Esasında bilinçli bir biçimdeki bu duygusal taşma Batı'nın yaptıklarını ve Doğu'nun fitrat olarak yapamayacaklarını göstermek için şairin kullandığı bir oyundur. Nitekim şair Doğu şiirinde olması gerekenin şehirlere, çocuklara sahip çıkmak ve merhamet kapısını açmak olduğunu belirtir.

Gül kılayık kalasın, Ul kılayık balasın, Meyirim esigin aşalık.	Gül haline getirelim şehri, Oğul edinelim çocuğunu, Merhamet kapısını açalım. (Doğu, Cumabayev, 2008: 44)
---	--

Aynı şiirin son bölümünde en temel insanî vasıflarını yitiren Batı'yı, Doğu'nun yani Türk dünyasının değerleriyle buluşturup aydınlatmanın çağrısını yapar.

Mundarlardı adaskan,	Mundarlaşarak yolunu şaşırın,
----------------------	-------------------------------

Ayrılp esten şataskan	Ayrılp akıldan çatışan (Batı insanını)
Künşığıstın colına	Doğu'nun yoluna
Salayık, şetsin demeyik,	Çekelim, 'Yabancısınız' demeyelim,
Ayamayık, kömeyik	Acımayalım, gömelim,
Künşığıstın nurına...	Doğu'nun aydınlığına...
	(Doğu, Cumabayev, 2008: 44)

Şair, Doğu'nun ve dünyanın geleceği adına ümitlidir. Ümidinin kaynağı ise Doğu'nun varlığıdır. Dünya'da hüküm süren tüm kötülüklerin Doğu'nun yeniden güç kazanıp muktedir olması ile sona ereceğine inanır. Karanlık ve gün ışığı tezadını kullanarak bu ümidini etkili bir biçimde verir.

Künşığıstan tan keledi – men kelem,	Doğudan gün doğuyor - ben geliyorum,
Kök künirened: men de köktey künirenem. Gök gürlledi: ben de gök gibi gürlüyorum.	
Cerdin cüzin karanğılık kaptagan,	Yeryüzünü karanlık kaplamış,
Cer cüzine nur beremin, Kün berem!	Yeryüzüne aydınlık, güneş vereceğim.
Kap-kara tün. Kayğılı avır cer cırı,	Kapkara gece. Kederli hasta yerin ağıtı,
Kap-kara tün. Künirenedi tün ul.	Kapkara gece. Gürlledi gecenin oğlu.
Künşığısta ak altın bir sızık bar:	Doğuda ak altın gibi bir çizik var:
Men kelemın, men payğambar – Kün ul.	Ben geliyorum, ben peygamber Güneş'in oğlu.
	(Peygamber, Cumabayev, 2008: 41-42)

Toza bulanmış, savaş çıkırtkanı, ukala, ölmek üzere olan biri olarak tasvir edilen 'Batı'nın deliliğe benzer bir cinnet hâli vardır. Kükreyen bir derya gibi göklere doğru uğuldayarak sıçrayan Batı şimdi ise çaresizce ölümünü beklerken etrafı izleyen bir veremliye benzemektedir. Şair bu durum nedeniyle Batı'ya lanet ederken Doğu için dua eder.

İbliske ergen eserler,	İblis'e boyun eğen akılsızlar,
Özimşil kevde keselder	Bencil ve hastalıklı varlıklar,
Tunşıksın, kanğa boyalsın.	Boğulsun ve kana boyansın.
Onun ölgen ünimen,	Onun ölgün sesiyle,
Kandı batkan künimen	Kana batan güneşiyle
Künşığısım oysansın!	Benim Doğum uysansın!
	(Doğu, Cumabayev, 2008: 43-44)

Şaire göre Batı hükmünü tamamlamış bir medeniyettir. Varlığı Doğu'nun yürüyüşüne engel olmaktan başka bir anlam taşımaz. Doğu'nun yolunda çaresizce yatar şekilde betimlenen Batı'ya karşılık Doğu ise tüm gücüyle sefer halindedir. Ancak Doğunun seferi öldürmek için değil, tüm dünyayı kana bulayan Batıyı bile gerçek anlamda hayata döndürecek insanı deşerleri herkese kazandırmak içindir.

Ay, sen, kesel Künbats!	Hey sen, hasta Batı!
Bul catuvın kay catıs,	Bu yatışın nasıl bir yatış?
Coğal cıdam colımnan!	Çekil çabuk yolumdan!
Bolmasa, korıksan ölimnen,	Eğer, korkuyorsan ölmekten,
Ümitin bolsa ömirden,	Ümidin varsa hayattan,
Usta menin kolımnan!	Tut benim elimden!
	(Doğu, Cumabayev, 2008: 44)

Sonuç

Edebî eserler ortaya çıktıkları dönemin olaylarından ve düşünce dünyasından bağımsız şekillenemez. Bu anlamda eserleri 'akım' olarak adlandırılabilir düşünceler

hareketlerinin etkilediğini ve dönemin karakteristiğini esere işlediğini söylemek mümkündür. Sembolizm de özellikle XIX. asrın sonları XX. asrın başında Avrupa ve Türk sahası edebiyatlarında etkili olan bir edebî akımdır. Görünen ve tecrübe edilen somut gerçeği kelimelerin yetebildiği kadarıyla anlatma çabasındaki realist akımlara karşı ortaya çıkan sembolizm, ruhun ve hislerin de gerçek olduğunu ve bunları anlatmak için kelimelerin yetersiz kaldığını savunur. Sembollerin telkin ve çağrışım gücünün sınırsızlığını esas alan bu edebî akımdan Kazak edebiyatı sahasında modern edebiyatın kurucularından biri olan Mağcan Cumabayulı da etkilenir.

Mağcan Cumabayulı şiirlerinde sembolizmi hayal dünyasına kaçmak için değil, ağır baskı ve zulüm altındaki halkın hissettiklerini tam olarak sezdirebilmek için kullanır. Onun özellikle üç şiirinde anlattığı 'Doğu' tüm tabiatı, hayatı ve değerleriyle 'Batı'nın zıddıdır. Batı'nın kibrine, saldırganlığına, karanlığına, vahşetine, akılsızlığına karşılık Türk yurdu olan Doğu; mütevazı, barışçı, merhametli ve akıllıdır. Bir cinnet hali içerisindeki Batı, ömrünün akşamını yaşarken Doğu'da gün yeni doğmaktadır.

Şairin özellikle 'Ot/Ateş, Payğambar/Peygamber, Künşığıs/Doğu' başlıklı şiirlerinde Doğu Batı karşıtlığı sembolik betimlemeler üzerinden verilir. Doğu yeni bir devrin başlangıcında filizlenen bir kültür çağındadır. Buna karşılık Batı tüm iddiasını yitirmiş kendisi dahil her yana zarar veren bir hırsın, gerilemenin yaşandığı bir medeniyettir. Doğu insanlığı yeniden ayağa kaldıracak özü temsil ederken Batı, adım adım yok oluşa ilerler.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	* Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Ithenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	* It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

- Aksakal, H. (2010). Oswald Spengler'in Tarih, Kültür ve Medeniyet Anlayışı, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.3, S.12, s.37-42.
- Altınmakas, L. (2014). Hanlık Devrinden Günümüze Örneklerle Kazak Edebiyatı. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Bacaklı, Y. (2014). Mağcan Cumabeyulı'nın Şiirleri Üzerine Bir İnceleme. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cumabayev, M. (2008). Köp Tomdık Şığarmalar Cıynağı – Ölender, Dastandar, Angime. C.1. Almatı: Cazuvşı.
- Çetişli, İ. (2013). Batı Edebiyatında Edebî Akımlar, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dönmez, N. (2019). Rus Göçmen Edebiyatında Nesir (1920-1990). Ankara: IKSAD Yayınevi.
- Durmuş, İ. (2015). Türk Tarihinin Öncüler. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elevkenov, Ş. (1995). Mağcan. Almatı: Sanat.
- Ercilasun Kurmangaliyeva, G. (2018). "Mağjan Cumabay ve Yargı Süreci", Kardeş Kalemler, S. 135, s. 57-60.
- Gömeç, S. (2007). Çingizli Devletinin Büyümesinde Rol Oynayan Türklerden Çelme ve Subutay. Turkish Studies, C. 2, S. 2, s. 230-238.
- Guénon, R. (1997). Doğu Düşüncesi. (Çev. L. Fevzi TOPAÇOĞLU). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Işık, M. (2016). Türklerin Kültür Kökeni. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Kalan, E. (2012). Tarihi Kaynaklara Göre Cüçi Adının Kökeni ve Cengiz Kağan'a Oğul Olma Sorunsalı. Tarih İncelemeleri Dergisi, C. 27, S. 1, s. 119-130.
- Kapağan, E. (2015). "Kazak Şiirinde Tematik Değişimler", TÜBAR Dergisi, S. 37, s. 198-218.
- Kundakçı, M., BACAĞLI, Y. (2019). "Şakerim Kudayberdiulı'nın Şiirlerinde Düşünme Hâlleri", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, C. 8, S. 3, s. 2229-2242.
- Muhambetova, G. (2006). "Mağcan Cumabayev Cane Siymbolizmi", İyzvestiyya NAN RK. Seriyaya Fiylologiyçeskaya, S. 5, s. 3-9.
- Ömeroğlu, Y. (2018). "Ruhun Şad olsun Büyük Şair", Kardeş Kalemler, S. 135, s. 38-39.
- Özdemir, A. (2011), "Büyük Kazak Şairi Mağjan Jumabay", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 4, s. 199-213.
- Rızvanoğlu, E. (2013). Çizgisel Tarihe Karşı Çıkışları Bağlamında Spengler ve Toynbee'nin Döngüsel Tarih Yaklaşımları, Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, S. 20, s. 239-252.
- Seyidov, M. (1994). Kam, Şaman ve Onun Kaynaklarına Umumi Bir Bakış. Baki: Gençlik.

S., Bekzod (2019). Kazakların İslâmlaşması ve Rus Oryantalistlere Göre arlık Rusyası Döneminde Dinî Kimlikleri. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Üçgl, S. (2002). "Rusya'da İlk Dekadan Grřl Okul: Rus Sembolizmi", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 13, s. 239-255.